

ВІДПОВІДАЛЬНЕ ВІДНОВЛЕННЯ ТУРИЗМУ: ЦІЛІ МІКРО- ТА МАКРОРІВНЯ ДЛЯ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ

Почерніна Н. В.

к.е.н., доцент,

*доцент кафедри економіки і бізнесу Таврійського державного агротехнологічного
університету імені Дмитра Моторного*

Економіка України, яка змушена відвоювати своє право на життя, стикнулася з викликами воєнного часу, які уже зараз вимагають пошуку рішень по відновленню втраченого потенціалу та активізації ділової активності. А для туристичної бізнесу ці виклики додалися до переліку проблем, які постали у сфері подорожей та туризму ще у період розвитку пандемії COVID-19. Тож війна виступила каталізатором інноваційних підходів до формування стратегії відповідального відновлення туризму. Метою даного дослідження є класифікація цілей відновлення туристичного бізнесу в Україні у повоєнний період від мікро- до макрорівня.

Принцип системності у стратегічному плануванні вимагає наявності взаємозв'язку між цілями, що стосуються різних рівнів реалізації туристичного бізнесу (макрорівень – туристична сфера країни, метарівень – туристичний бізнес в межах певної території, мікрорівень – туристична діяльність окремих суб'єктів господарювання). Принцип координації вимагає ієрархічної підпорядкованості цілей, їх узгодження та збалансованості різних напрямів. При цьому, у якості глобальної мети виступає сталий розвиток як цільовий орієнтир цивілізованого поступу людського суспільства.

Міжнародна туристична організація у своїй концепції «Одна планета», опублікованій у 2020 році, закликала до відповідального відновлення туристичного сектору після кризи, спричиненої пандемією COVID-19, з орієнтацією на критерій #BuildBackBetter («будувати краще, ніж було»), що «може послужити фундаментом підвищення життєстійкості туристського сектора» [1, с.5]. Вітчизняні науковці у своїх дослідженнях акцентують увагу на тому, що війна в Україні спричинила загострення економічних, соціальних та екологічних проблем через руйнування енергетичної інфраструктури, масову міграцію населення та екологічну катастрофу [2, с. 482], особливо у зоні ведення бойових дій, на прифронтових територіях та територіях, що постраждали внаслідок підриву Каховського водосховища. Тож, виклики сталого розвитку для сфери туризму поглибилися викликами війни.

З іншого боку, перебуваючи у воєнному стані Україна усвідомила важливість цілей, орієнтованих на оптимізацію способів досягнення поставлених завдань. Одним із таких способів є кооперативна міжнародна взаємодія. Наприклад, в межах Перехідної Рамкової Програми 2020-2024 на загальне фінансування відновлення в Україні міжнародними донорами було спрямовано 1,6 млрд. дол., з них 277,2 млн. дол. спрямовані на відновлення інфраструктури, 190,2 млн. – на енергетику та навколишнє середовище, 50,1 млн. – на розмінування та розчищення завалів [3]. Програма ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) підтримує «зелене» відновлення в Україні через започаткування кількох важливих ініціатив, серед яких дослідження впливу прориву Каховської дамби на довкілля, відновлювана енергетики в містах, збереження біорізноманіття вздовж транспортних коридорів та сталий розвиток Карпатського регіону [4].

Іншим важливим способом повоєнного відновлення є реалізація заходів smart development («розумного розвитку»), які можуть сприяти не лише відродженню туристичної сфери, а й забезпечити формування конкурентних переваг галузі у довгостроковій перспективі. Основною функцією розумної економіки є інформаційна інтеграція. Використання хмарних технологій сприяє статистичному та аналітичному забезпеченню, спрощує комунікацію з владою, бізнесом та громадянами, ефективно реалізує дистанційне надання послуг тощо [5, с. 630]. Отже, до системи цільових орієнтирів відновлення туристичного сектору України слід додати і ці названі

позиції. Авторське бачення класифікації цілей повоєнного відновлення туристичного сектору за рівнями господарювання наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Ієрархія цілей повоєнного відновлення туризму в Україні за рівнями господарювання

Рівні господарювання	Глобальна мета – сталий розвиток		
	економічний ефект	соціальний ефект	екологічний ефект
макрорівень	створення доданої вартості	сприяння розвитку сільських територій та депресивних регіонів	збереження біорізноманіття та протидія змінам клімату
метарівень	поповнення доходів місцевого бюджету	соціальна інклюзія	покращення екологічного стану території
мікрорівень	створення робочих місць та отримання трудового доходу	розвиток малого та середнього підприємництва	зменшення відходів
<i>Стратегічна ціль 1 – Стійкість туристичної індустрії до кризових проявів</i>			
макрорівень	узгодження галузевої та регіональної стратегії	епідеміологічна безпека	циклічна економіка
метарівень	державно-приватне партнерство	інституційна підтримка туристичного бізнесу	моніторинг рівня екологічного відбитку
мікрорівень	використання цифрових технологій	довіра на основі комунікації	зниження ресурсо-ємності виробництва туристичних благ
<i>Стратегічна ціль 2 – Здобуття конкурентних переваг</i>			
макрорівень	високоякісна інфраструктура	збереження культурної та історичної спадщини	розвиток екологічної освіти
метарівень	туристичні дестинації на воєнну тематику	агресивний брендинг території	приріст природного заповідного фонду
мікрорівень	довгострокова рентабельність	створення туристичних кластерів	розвиток екотуризму

Джерело: укладено автором.

Запропонована класифікація цільових орієнтирів відновлення туристичного бізнесу у повоєнній Україні дозволить розподілити зусилля держави, територіальних громад та підприємців для подолання існуючих дисбалансів.

Список використаних джерел

1. One Planet Vision for a Responsible Recovery of the Tourism Sector / UNWTO. 2020. 12 с. URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-book-unwto-sdg-3.pdf> (дата звернення 08.12.2024).
2. Kovalenko D., Tarasov S., Strunhar A., Boltianska L. & Antonenko K. (2024). Charting Paths for Socio-Economic Revival in the Wake of Military Turmoil. *African journal of applied research*. 2024. Vol. 10(1). P. 481–494. <https://doi.org/10.26437/ajar.v10i1.644>
3. Огляд активностей з відновлення України / Організація Об'єднаних Націй. Україна. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-06/UNUkraine20240528_RecoverySnapshot_UKR_def.pdf (дата звернення 08.12.2024).
4. UNEP supporting the Green Recovery in Ukraine URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2024-10/unep_brochure.pdf (дата звернення 08.12.2024).
5. Kostyk Ye., Tiuleniev S., Goi V., Kovalenko O. & Pochernina N. The National Model of the Smart Economy for Achieving the Goals of Innovative Development. *Review of Economics and Finance*. 2023. Vol. 21. P. 622-632.